

Tomislav Markus

OSAMNAEST PISAMA IZ KORESPONDENCIJE JELAČIĆ – LENTULAJ 1848. GODINE

UDK 94(497.5)18'(044)(093)
Izvorni znanstveni rad

Autor donosi osamnaest pisama, iz korespondencije između hrvatskog bana Josipa Jelačića i banskog namjesnika Mirka Lentulaja, od kraja travnja do sredine listopada 1848. godine, koja su značajna za tadašnju unutrašnju društvenu i političku povijest sjeverne Hrvatske.

Događaji 1848.-1849. godine predstavljaju najvažnije razdoblje iz povijesti hrvatskog nacionalnog pokreta sredinom XIX. stoljeća. Habsburška monarhija, za čiji se državni integritet hrvatska politika tradicionalno zalagala prije 1848., našla se, u proljeće te godine, na rubu propasti. Ulični nemiri u Beču od 13. do 15. ožujka 1848. srušili su austrijskog ministra vanjskih poslova kneza Klemensa L. W. Metternicha i njegov omraženi birokratski, neustavni i neparlamentarni politički sustav. No temeljni problem stare Monarhije nije bilo toliko stjecanje modernih građanskih i političkih prava, koliko nacionalno pitanje, tj. sukob različitih nacionalizama, koji su tražili međusobno isključujuće putove nacionalnog razvoja.

U drugoj polovici ožujka 1848. u sjevernoj se Italiji – austrijskoj Lombardiji i Veneciji – razvio snažan antiaustrijski separatistički pokret, koji je težio otcjepljenju ovih bogatih pokrajina od Beča. I mađarski je nacionalni pokret, u peštanskim zahtjevima od 15. ožujka, krenuo putem potpune nezavisnosti Mađarske od bečkog središta. Privremeno ju je i stekao formiranjem samostalne mađarske vlade početkom travnja 1848. godine. Kod njemačkog stanovništva Monarhije, osobito u Beču, snažno su bile prisutne velikonjemačke tendencije. Svenjemački parlament u Frankfurtu na Maini, otvoren 18. svibnja 1848., pokazao je jasnu namjeru da osigura stvaranje velike Njemačke u koju bi, prema prirodnom i/ili povijesnom pravu, trebale ući njemačke, češke i slovenske zemlje Austrije. Talijanskom, mađarskom, pa i njemačkom separatističkom pokretu pružali su potporu, u težnji za obnovom samostalne poljske države, i poljski nacionalisti, kao jedini od slaven-
skih naroda Monarhije.

Hrvatska je politika, međutim, odlučno istakla, neposredno iza Meternichovog pada, težnju očuvanja integriteta austrijskog carstva, ali i jačanje državnopravnih veza Hrvatske s novoustavnim austrijskim nasljednim zemljama.³¹ I Sabor Hrvatske, otvoren 5. lipnja 1848., osudio je mađarski separatizam i naglasio hrvatsku težnju za očuvanjem Monarhije.³² Prodinastička i proaustrijska crta u hrvatskom nacionalnom pokretu 1848.-1849. godine nije proizlazila iz konzervativne ili reakcionarne orijentacije, nego je bila izraz postojećih okolnosti i objektivne slabosti Hrvatske. Hrvatskim je političarima, naime, bilo jasno da, u tadašnjim europskim političkim prilikama, njihova zemlja ne može postići potpunu samostalnost, a uz mađarski separatistički pokret ne može, zbog njegove protuhrvatske hegemonističke orijentacije, pristati. Stoga su se opredijelili za koncepciju poznatu pod imenom austroslavizam, koja se najkraće može odrediti kao težnja za očuvanjem i preuređenjem Austrije u skladu s interesima njezinih slavenskih nacija.

Ban Josip Jelačić³³ bio je odlučan zagovornik politike austroslavizma, kako nije samo, kao carski oficir, vodio računa o dinastičkim, nego i o, kao uvjereni hrvatski nacionalist, hrvatskim nacionalnim interesima. Njegovo postavljanje za bana Hrvatske, Slavonije i Dalmacije hrvatska je politička javnost oduševljeno pozdravila, vjerujući da će on uspjeti, u teškim političkim prilikama, zaštititi i osigurati hrvatsku autonomiju.³⁴

³¹ Navedeni temeljni hrvatski nacionalni ciljevi, neposredno nakon Meternichovog pada, izraženi su u adresi kralju zagrebačke građanske skupštine 17. ožujka 1848. (njemački i hrvatski štampani tekst u: Nacionalna i sveučilišna biblioteka u Zagrebu / dalje: NSB/, Zbirka letaka, Uža Hrvatska, Slavonija i Rijeka 1848-1900. Županije i manje upravne jedinice, R VIIIa B-2); "Zahtevanjima naroda" na narodnoj skupštini u Zagrebu 25. ožujka 1848. (štampani tekst u: NSB, Zbirka letaka, Uža Hrvatska 1848-1900. Ban Jelačić, R VIIIa B-2) i peticiju hrvatske deputacije kralju 31. ožujka 1848. (njem. prijepis i koncept u: NBS, Ostavština Ljudevita Gaja, R 4709/42).

³² Najvažniji saborski zaključci, o tim pitanjima, izraženi su u čl. XI (Zapisnik sabora trojedne kraljevine Dalmatinske, Hrvatske i Slavonske 5. i sledećih meseca lipnja i srp/n/ja danah godine 1848 držanog, Zagreb 1848., čl. XI/god. 1848./str. 10-12 /dalje: Zapisnik/) i čl. XX (Zapisnik, XX/1848/17-18); reprezentaciji kralju od 10 (12). lipnja 1848. (NSB, Zbirka letaka, Uža Hrvatska, Slavonija i Rijeka 1848-1900. Razne stranke i pojedinci I, 1848-1849, R VIIIa B-2) i "Manifestu Naroda Hrvatsko-Slavonskog", koji je donesen početkom srpnja 1848. (na istom mjestu).

³³ Josip Jelačić Bužimski (Petrovaradin, 1801. - Zagreb, 1859.), služi kao poručnik austrijske vojske u Galiciji 1825.-1830., boravi kao kapetan u Italiji i Dalmaciji 1831.-1841., a 1841. postavljen je za pukovnika i zapovjednika Prve banske pukovnije u Glini. Banom Hrvatske, Slavonije i Dalmacije imenovan je na dvorskoj Državnoj konferenciji 21.-23. ožujka 1848., što je odgovaralo željama Hrvata, izraženim u "Zahtevanjima naroda".

³⁴ O takvom raspoloženju u sjevernoj Hrvatskoj u proljeće 1848. puno podataka daje tadašnja žurnalistika (politički listovi u Zagrebu *Agrarner Zeitung* i *Novine dalmatinsko-hrvatsko-slavonske*), kao i brojni pozdravi i molbe banu Jelačiću od strane hrvatskih županija, gradova, kotara i pojedinaca (najveći broj dokumenata u: Hrvatski državni arhiv /dalje: HDA/, Banske pisma /BP/, godina 1848/kutija CLI/brojevi 2-300).

Uz Jelačića odmah je pristao i veliki župan Varaždinske županije Mirko Lentulaj.⁵⁾ Kao najstariji veliki župan u Hrvatskoj i Slavoniji otvorio je početkom lipnja 1848. Sabor Hrvatske, ali nije se isticao u saborskim raspravama. Jelačić ga je, uz nepodijeljenju podršku saborskih zastupnika, imenovao, zbog njegovih zasluga za hrvatski nacionalni pokret prije 1848. i političkog iskustva, svojim zamjenikom, odnosno banskim namjesnikom.⁶⁾

Imenovanje se, dakako, odnosilo u slučaju Jelačićeve odsutnosti iz Hrvatske. No nakon odlaska u rat protiv Mađara početkom rujna 1848., Jelačić se u Hrvatsku neće vraćati sve do svibnja 1849. godine. Iz ovog razdoblja, ali i kasnije, postoji opsežna korespondencija između Jelačića i Lentulaja, koja svjedoči o mnogim bitnim političkim, društvenim i vojnim problemima Banske Hrvatske 1848.-1849. godine. Vrijednost ove korespondencije povećava činjenica da je relativno malo iskorištena u historiografskim istraživanjima.

Osamnaest pisama, koja se ovdje po prvi put donose, zamišljeno je kao prvi dio u publiciranju korespondencije između Jelačića i Lentulaja. Korespondencija bi trebala biti objavljivana kronološkim redoslijedom od travnja 1848. do prestanka rada Banskog vijeća⁷⁾ u lipnju 1850. godine. Izvorni tekst u svemu je poštovan, uključujući gramatičke i pravopisne pogreške, kao i oblikovanje odlomaka.

I

"Preuzvišeni Gospodine Bane!"⁸⁾

Iz ovdje pod A. pokorno priloženog varaždinske tridesetnice dopisa⁹⁾ pod 26. t. m. br. 661 meni skupa s prepisom odluke glavnog kameralskog izplaćilišta pod 19.

⁵⁾ Mirko Lentulaj (1774. - Zagreb, 1864.), završio Pravni fakultet, pristalica Ilirske (narodne) stranke 40-tih godina, od 1845. veliki župan Varaždinske županije.

⁶⁾ Zapisnik, XVIII/1848/16: "O privremenom namčstniku banskom i privremenoj upravljajućoj vlasti. Za vrćme odsutnosti nj. preuzvišenosti gosp. bana naimenovan je g. Mirko Lentulaj, varaždinske županije vćrhovni župan, za namčstnika banske vlasti, koji u zajedini sa velikim člankom VIII. izaslanim odborom podpunu moć i vlast ima, sva dćlah krajevinah ovih upravljati, i onaka pitanja u nuždnom slućaju rćšiti, kojih bi rćšenje inaće jedino od sabora ili g. bana zavisilo."

⁷⁾ Bansko vijeće, sazvano od Jelačića u svibnju 1848. (NSB, Zbirka letaka, Uća Hrvatska, Slavonija i Rijeka 1848.-1900. Hrvatski sabor I., R VIIIa B-2), postalo je glavni izvršni državni organ u Banskoj Hrvatskoj nakon odgode Sabora u srpnju 1848. godine. U rujnu 1848. dobilo je formalnu unutrašnju organizaciju, podjelom na unutrašnji, prosvjetni, finacijski, vojni i pravosudni odsjek (usp. ovdje dok. br. II). Lentulaj je, kao banski namjesnik, bio i predsjednik Banskog vijeća, koje se samo uvjetno može nazvati hrvatskom vladom, jer, do svojeg raspućtanja, u lipnju 1850., nije odgovorno parlamentu, odnosno Saboru.

⁸⁾ HDA, BP 1848/CLJ/147 (prijepis).

⁹⁾ Dopis je, kao i idući spomenuti dokument, priložen ovom pismu.

t. m. br. 2670 izdane dostavljenog izvolit će Vaše Preuzvišeno Gospodstvo milostivo uvideti kako mi je platja po ugarskom ministeriumu obustavljena.

Pošto pako je bez platje živěti nemogu.

Zato se utičem k Preuzvišenome Gospodstvu Vašem u tom pokornom prošnjom: da bi takovu naredbu svojim putem izdati blagoizvolilo, u sled koje ću moći ja, kojemu je Nj. Cesarsko Kraljevsko Veličanstvo upravljanje županie ove milostivo pověřilo, moju platju i na dalje primati.

Koj u ostalom u Milošću preporučajući se u većnom počitanju jesam.

*Vašega Preuzvišenoga Gospodstva
pokorni sluga*

U Varaždinu 28. Travnja 1848.

Mirko Lentulaj."

II

"Banskom veću"¹⁰⁾

Gospodo!

Buduć da porad najsvetie dužnosti prema Domovini i na čelu vojske naše narodne za neko vrěme iz kruga vašeg udaljiti se moram, za neobhodno potrebito nalazio sam u ovo toliko uzkoлебano vrěme shodne učiniti naredbe, da se u kraljevinah ovih nesamo ožudjeni mir i dobar poredak, nego i tečaj javnog upravljanja istim načinom, kao da se ja ovde nalazim neporemetjino uzdërži. Radi česa kad vam strogo bdijenje na obći mir, red i sigurnost, točno rukovođenje svih javnih poslovah, – bezpristrano uklonjenje svake nepravde, – revnu brižljivost za prosvětu i čudoređnost naroda, – neprestano nadziranje na sve struke dëržavnih prihodakah, – i unapređenje obćeg blagostanja, – zadnje (? – slabo čitljiva riječ – T. M.) krěpko sudělovanje za obranu Domovine kao što najviše mogu preporučam, – zajedno obće štovanog gospodina Mirka Lentulaja slavne županie varaždinske vèrhovnog upravitelja u obnašanoj već do sada Banskoga naměstnika časti i nadalje potvrđjavam, na koga se sve oblasti i pojedini stanovnici svih Banskog vlasti pripadajućih predmetih obratiti, i njegove naredbe isto tako, kao da su one po meni izdate obdëržavati imaju. Ja sam njemu više iskusnih i revnih domorodacah kao savětnikah

¹⁰⁾ HDA, BP, 1848-1851/CLXV/290 (prijepis); Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (dalje: AHAZU), Ostařtina bana Jelačića (OBI), Korespondencija Jelačić-Lentulaj (KJL), II/C-12 (koncept). Banovo rješenje nije upućeno osobno Lentulaju, ali se, kao predsjednika Banskog vijeća odnosila i na njega. Dokument se donosi i zbog njegove temeljne važnosti za kasnije funkcioniranje Banskog vijeća.

pridružio, koji čedu kao načalnici raznih odsěkah sa svojimi jur prie po meni naimenovani drugovi, i pomoćnicimi u svih predmetih potrebite predloge priugotavlјati, i na koliko moguće bude za budući děržavni Sabor s-obzirom na děla, pa izaslatih odborih izrađena, svěrsi shodne osnove izrađivati, i sve ovo za previdanje i potvrđenje momu naměstniku podnašati, koj mene věrhu znamenitih stvarih od vrěmena do vrěmena i to svake nedělje najmanje jedanput obavěstiti imade. -

Načalnici pako dotičnih odsěkah jesu slědeći:

I u odsěku unutarnjih političkih poslovah

načalnik g: Metel Ožegović, i u njegovoj nepribitnosti g: Franjo Novak

II u odsěku pravosuđa

načalnik g: Janko Kuković, i u njegovoj nepribitnosti g: Benko Lentulaj

III u odsěku sveštenstva i prosvěte

/prekriženo: za poslove sveštenstva g: kanonik Stěpan Moyses

za poslove prosvěte g: Ivan Kukuljević, koji ipak u međusobnom sporazumljenju suditi imaju/

Ili ako to preuzviš: g: Ban nebi odobrio

načalnik g: kanonik Stěpan Moyses, i u njegovoj nepribitnosti g: Ivan Kukuljević

IV u odsěku financialnom, kamo takojer poslovi těrgovine i poljodělstva spadaju.

načalnik g: Ambroz Vraniczani i u njegovoj nepribitnosti g: Maxo Piškorec

V u odsěku bojnih poslovah. kojeg osobita briga osim ostalih u ratno vrěme trajućih dělah povezati će se na ustrojenje konjaničkih i slobodnjačkih kao i ostalih razne věrste narodnih četah. -

načalnik g: grof Otto Sermage, u njegovoj nepribitnosti g: Alexa Kukuljević

Proglas moj na sav narod priobćujem vam evo u prilogu,¹¹⁾ koj se na sva poglavarstva světska i duhovna razaslati, ter od onih kroz 3 nēdelje u cěrkvi puku pročitati imade.

Što se pako tiče osobah takvih, koje se dosad kano poznati naroda našega nepriatelji pokazale jesu, nalažem vam, da shodne učinite naredbe, polag kojih se takove ne samo pozornim okom pratiti imaju, nego i slědeće pismeno osiguranje od sebe dati moraju. Koji pako to učiniti nebi hotěli, oni se nek za očite Domovine naše nepriatelje smatraju, i da mir, poredak ter obću sigurnost poremetiti nebudu mogle, pod strogi zatvor postave.

Ja N zavětujem se tvěrdom i poštenom rečju, prisizhem Bogu i otačbini, da ništa niti rečju niti dělom poduzeti neću što bi proti mome narodu i domovini, te tako věrhovnim, kao i dotičnim Kraljevinah naših poglavarstvom protivno i pogibeljno

¹¹⁾ Ovog priloga nema.

bilo, dapače obećajem, da ću se u svemu, i svakuda kao pošten i vćeran ove domovine sin vladati. I ako bi obu prisegu i obećanje moje prekćršio, neka me Domovina po obstojećih urednih i izvanrednih zakonih, kao prekćršitelja svoje poštene reći i kaćčitelja svete Bogu i Domovini povierene zakletve pod sud stavi i odsudi.

U ostalom uzdajući se u vaće domoljublje tvćrdo se nadam, da ćete naloge moje bez zatezanja izvćršiti, i da u ovo burno doba, gdje svakoga domoljuba sveta je dućžnost podvostrućenom silom za milu domovinu bditi, i za nju sve moguće Źertve podnaćšati, vi takojer dok se dćrŹavno vćće u budućem saboru zakonom ustrojiti i platjom providiti moće trudove vaće iz ćistog domoljublja na Źertvenik Domovine prinositi uzmanjkali nebude.

*Primate pozdrav moj.
Jelaćić vr. Ban"*

U Zagrebu dana 7^a Rujna 848.

III

"Preuzvićšeni Gospodine Bane!"¹²⁾

Pismo Patriarke Serbskoga¹³⁾ danas po većer po staffeti simo dopraćeno, u kojem za pućke, i munitiu moli, Preuzvićšenosti Vaćoj pod ./. pristavljam,¹⁴⁾ i te vsom poniznostjum ostajem. U Zagrebu 8. Ruina 848.

*Preuzvićšenosti Vaće
nai pokornii sluga
Mirko Lentulaj"*

¹²⁾ AHAZU, OBJ, KJL, III/F-28 (prijepis).

¹³⁾ Josif Rajaćić (1785.-1861.), metropolit Karlovaćke metropolije od 1842., izvikani za srpskog patrijarha na ilegalnoj srpskoj skupćštini u Sremskim Karlovcima 13. svibnja 1848. godine. Izvrćšio je, u odsutnosti zagrebaćkog biskupa Jurja Haulika, instalaciju bana Jelaćića 5. lipnja 1848.

¹⁴⁾ Rajaćićeva molba nije priloŹena ovom pismu.

IV

"Preuzvišeni Gospodine Bane!"¹⁵⁾

Polag zakuplene pod Vašem Preuzvišeni Gospodine – ravnanjem – silne junačke vojske nije moći odvojiti o sretnom uspjehu Vašeg poduzetja; te tako siguran sam, da će Vaša Preuzvišenost koj dio magjarske zemlje, medju ostalimi i Medjmurje po Magjarima negda osvojeno, i od Horvatske odcepljeno predobiti.

O ovom kraju zemlje, Medjmurje nazvanom, usudjuem se moje mnenje Vašoj Preuzvišenosti priobčiti, u tome sastojeće, da ova stvar, buduć da i prie njezinog od Horvatske odcčepjenja pod upravljanjem Varaždinske županije stajala je, opet se ovoj Županii za sada provisornim načinom podčini, i pod njezino upravljanje stavi.

Nadalje, što se Častnikah varmedjskih i drugih tiče, od potrebe nalazim, da se takovi, koji madjarskome Popečiteljstvu¹⁶⁾ prekorednu poslušnost do sad iskazali jesu, časti svoje odmah reše, i ove takovim se poděle, u kojih se poverenje imati može.

Ovo Vama Preuzvišeni Gospodine time predstavljam, da ako moje manje po Vama bude odobreno, potrebne nove časnike ili sami imenovali, ili imenovanje takovih meni naložiti izvolili.

Za bilježnike, sudce i druge selske častnike također mislim, da ob potrebe bude, za da se ovih novo izabiranje občinam selskim naloži.

Čim bi o tome dalešnje naredbe Vaše preuzvišenosti do skora očekivao; – zajedno o komisii u Turopolje po Vašoj Preuzvišenosti izaslanaj ugled ustmenog izvjestja po g. Triganu danas meni učinjenoj javljam, da ova jedno porad tverdokornosti Turopoljacah, jedno zato doveršena nije, buduć da u četi turopoljskoj veća stran takovih se nalazi, koji poradi svoje višje dobe nemogu da idu u vojsku, i tako odrediti se je morao novi popis sposobnih za vojsku momakah, iz medju kojih će se nova četa ustrojiti.

Sa dužnimi strahopočitanjem

*Vaše Preuzvišenosti
Sluga pokoran
Mirko Lentulaj"*

U Zagrebu 8 Rujna 848.

¹⁵⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-11 (Prijepis).

¹⁶⁾ Popečiteljstvo - tada česti izraz za vladu.

V

"Preuzvišeni gospodine Bane!¹⁷⁾

Budući da ispunjenje priložene ovde pod ./. prošnje¹⁸⁾ g. Ljudevita Vukotinića,¹⁹⁾ jedino samo od milosti Vaše preuzvišenosti zavisi, zato istu molbu šaljem, da preuzvišenost Vaša o njoj odlučiti blagoizvoli.

Sa najvećim počitanjem ostajem u Zagrebu 9. Rujna 848.

*Preuzvišenosti Vaše
pokorni sluga i revni štovatelj
Mirko Lentulaj"*

VI

"Preuzvišeni Bane!²⁰⁾

Za upravitelja korduna, kojim se drava rëka za vrëme ratovanja po naredbi verhovnoga zapovëdništva vojske, obsëdati imade, odredila je župania križevačka penzioniranoga satnika Ljudevita Koritića, te je javljajuć to bojnomu odsëku, molila, da bi se rečenomu Koritiću bez opterećenja bojne blagajne čast četnika i trajućega upravitelja podravskega u križevačkoj županii korduna po Preuzvišenosti Vašoj reda radi potvërdila.

Od strane bojnoga vëća naputjen je rečeni Koritić na g. generala Benka, od kojega će neposredno zavisiti, a poradi dostojanstva njegova prilažemo evo povelju,²¹⁾ koju da Preuzvišenost Vaša, kad bi to za dobro pronajti dostojala, podpiše, i bojnomu odsëku na dalnje upotrëbljenje pošalje, žudno prositi neprestajemo.

U Zagrebu 9. rujna 1848.

Mirko Lentulaj"

¹⁷⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-13 (prijepis).

¹⁸⁾ Vukotinićeva molba za dobivanje činovničkog mjesta u vojsci od 4. rujna 1848. priložena je Lentulajevom pismu.

¹⁹⁾ Ljudevit Vukotinić (Zagreb, 1813.-1893.), istaknuti književni djelatnik prije 1848., u ovo vrijeme na dužnosti u Moslavini.

²⁰⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C14 (prijepis).

²¹⁾ Pismu je, umjesto spomenute povelje, priložen Jelačićevo imenovanje Koritića na zamoljenu dužnost.

VII

"Preuzvišeni gospodine Bane!²¹⁾

Usljéd naredbe preuzvišenosti Vaše nastojim o tečaju poslova naših izvješte dati, i najme:

Prilažem pod -/- ostavku Ladislava Delimanića radi znanja²²⁾ i dalnjih o tome naredbah podnašam.

Osnovu popisivanja za vojnu novakah pod 2/- šaljem s tom molbom da bi preuzvišenost Vaša osobiti obzir imati blagoizvolila na točku onu, polag koje sluge vlastelinah od vojne oslobodjeni ostaju, te istu točku potvèrditi dostojala.

Što se turopoljske čete tiče, izvèstiti mogu, usljéd podnešenog po ondašnjem povèreniku banskom izvèstja, Vašu preuzvišenost o tomu, da je danas isti povèrenik 80 momakah turopoljskih ovamo poslao, a sutra ćemo ih odmah ovdè zakleti, i u kasarni pod stražom dèržati, dokad i druge, koji će čèlu četu izpuniti, ovamo pod stražom / : jer inače bi utekli, kao što nas uči iskustvo:/ nedoveđu, koji će tada takojer zakletvu položiti.

Da ova četa turopoljska čim sigurnie na opredèljeno mèsto postavljena bude, nakanio sam ovih 80 momakah s onim trina kumpanijama, koje su u Jaski, dalje odavle poslati, kao isto i čitavu turopoljsku četu, ako se od tada sakupi, kad će spomenute kumpanije ovuda poći, za da će tako pod sigurnom pratnjom na opredèljeno mèsto stupati. -

Mala nèka pobuna iz simpatie prema magjarom u Ribniku je nastala, za koju umah još u klici utišati poslana su dve kumpanije vojnikah iz Karlovca tamo, s kojimi je otišo i podžupan Čakković.

U stubičkom kotaru takojer se je počelo ljudstvo ponešto buniti, da najme na Dravu neće da ide, da su mu Magjari priatelji, i tim slična larmajući - i čim se je doznavalo, da je tomu uzrok grof Dionizio Sermage, i čim je pošta u Oroslavju odala neka izdajna pisma grofa istoga na magjarski ministerium, po naredbi upravljajućega odbora županije zagrebačke zaprošeno je, i izaslano 20 serežanah, od kojih dvojica je grofa Dionizia Sermagea u Zagreb dopratila, a ostali su ostali, za da se puk umiri. - Grof Sermage je sada u svom kvartiru pod stražom, a istraživanje traje tako glede bunjenja, kao što i izdajnih listovah.

Čim jošte prilažem pod 3/- molbu Petra Duke kapetana u regimenti 32. d'Ette, koj kaže da je graničar rodom, i moli da bi ga kakovoj graničarskoj hèrvatskoj il slavonskoj regimenti prenesti blagoizvolili, sa osobitim počitanjem ostajem.

*Vaše Preuzvišenosti
revni štovatelj
Mirko Lentulaj"*

U Zagrebu 11. Rujna 848

²¹⁾ AHAZU, OBJ, KJL, III/A-54 d (prijepis).

²²⁾ Ovog, kao i kasnije navedenih priloga, nema.

VIII

"Preuzvišeni gospodine Bane!²⁴⁾

Za nužno nalazim Vašoj preuzvišenosti javiti, da g. general Dahlen²⁵⁾ želi bolnicu (Armeehospital) u Zagrebu ustrojiti, i čim primečujem moje mnenje o tome, da bi najme za bolesnike mnogo shodnie bilo, ako bi se takova bolnica u Čakovcu ustrojila, gdje je lčitelj sigurno jedan, ako ne više, a prostor u gradu za to veoma prikladan, molim o tome da volju Vašu i odluku izjaviti blagoizvolite.

Priložene molbe, kojih izpunjenje samo od milosti preuzvišenosti Vaše zavisi, šaljem za milostivo ršenje.²⁶⁾

S najvećim počitanjem ostajem

*Preuzvišenosti Vaše
verni uvek štovatelj
Mirko Lentulaj"*

U Zagrebu 12^a Rujna 1848.

IX

"Gospodine!²⁷⁾

Na službeni dopis Vaš od 11^a Rujna t. g. uzmite sledeće za odgovor:

Glede podžupana Lad. Delimanovića, kojega ostavku ja primam, izvolite sposobnu osobu na njegovo mesto privremeno postaviti; ja Vas k tomu opunovlastim, budući da su mi osobe verovitičke Županie nepoznate, a ja ovdé izbor učiniti nemogu.

Délo glede rekrutacije odobravam, samo k-tomu nemogu pristati, da su službenici vlastelinah prosti, i izuzimljeni; polag moga mnénja moraju se i ovi popisati.

Što se tiče narodnih stražah seljačkih, o ovima nije niži govora bilo, da će ju ikada Dravu prelaziti. Ja je sasvim netrebujem, te za koj dan odpraviti ću ih sve kući svojoj. Predmet taj nezadovoljstva med pukom prestat će. Očekivam pako o domoljublju i revnosti svih činovnikah, da će glede umirenja puka odvažno postupati, jer sam uvéren, da o njima samim zavisi dobro ili zlo u narodu.

Zaostavši 32 Turopoljci pratit će putem Varaždina Sluinci, koji će još dolaziti. – O tome pisao sam već dotičnom zapovedničtvu.

Primate pozdrav moj.

U glavnom stanu Hodošan 14. Rujna 1848.

Jellačić Ban"

²⁴⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-18 (prijepis).

²⁵⁾ Franz Dahlen (umro 1858.), divizijski zapovjednik u Zagrebu 1846.-1848. godine. Jellačić ga je postavio, prije odlaska u rat protiv Mađara, za privremenog vrhovnog vojnog zapovjednika u Hrvatskoj i Slavoniji.

²⁶⁾ Ovih molbi nema.

²⁷⁾ HDA, BP, 1848-1851/CLXV/3 (prijepis).

X

"Gospodine!²⁹⁾

Budući da je za operaciju moju od važnosti sve što se u Zagrebačkim novinama osobito Nemačkima²⁹⁾ piše, zato izvolie naredbe učiniti, da se ništa unutra nemetne, što iz glavnog stana ne dolazi. Redaktoru pako nemačkih novinah naložite da on članak u listu 103. od 12 Sept. gde kaže da je municia iz Gradca došla – u prvom budućem listu opozove, te kaže – da se ta vjest neobistiniti. Ja štujem slobodu štampe – al gdje bi takovo pisanje od zlih posledicah biti moglo – prepovedam ja strogo da se to učini.

Primite pozdrav moj.

U glavnom stanu Hodošan 14 Sept. 848

Jellačić Ban"

XI

"Gospodine!³⁰⁾

Glede bolnice, koju će G. FML. Dahlen u Zagrebu ustrojiti – načinio sam već shodne naredbe, da se ova bolnica ne u Zagrebu već u Varaždinu ustroji.

To na pismo Vaše od 12. Rujna 1848.

Primite pozdrav moj.

U glavnom stanu Hodošanu dne 14. Rujna 1848.

Jellačić Ban"

XII

"Preuzvišeni gospodine Bane!³¹⁾

Na primljene od Vaše preuzvišenosti od 14^a Rujna o.g. dopise, izvestiti imam Vašu preuzvišenost, da usled izvestja po g. Bunjika³²⁾ povjereniku simo podnešenog,

²⁹⁾ HDA, BP, 1848-1851/CLXV/4 (prijepis).

²⁹⁾ *Agrarer Zeitung*. Uz njih tada izlaze u Zagrebu *Novine dalmatinsko-hrvatsko-slavonske i Slavenski jug*.

³⁰⁾ HDA, BP, 1848-1851/CLXV/4 (prijepis). Ovo je pismo priloženo prethodnom Jellačićevom pismu (v. bilj. 28).

³¹⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-22 (prijepis); HDA, BP, 1848-1851/CLXV/4 (koncept).

³²⁾ Josip Bunjik, podžupan i banski povjerenik za Požešku županiju, poslanik svoje županije na Saboru Hrvatske 1848.

se moralo na to gledati, da dve mužke osobe za delo sposobne u svakom selu posle ostanu, zatim i bogoslovci pod b) svi diplomatici pod c) rudari iz popisa izpustiti nebi mogli, jer namišljena jednakost nikakve razlike nedopušta. Al da se takove promene učine, to po našem mnenju nebi bilo sversishodno, jerbo ove u pomanjkanju pozitivnog zakona odveč mnoge interese uvrediti i samo ovim nezadovoljnost prouzročiti bi smerali, kojoj povod dati mi nesmiemo.

Kada daklje Preuzvišenost Vašu molim, da točku službenikah vlastelinskih glaseču milostivo odobriti izvolji, usuđujemo se zajedno primetiti opazke nekoje koje nam glede posla kasnie na um pale jesu. –

1. Da se gradovi i kotari Rečki i Bakarski, koji su u sled zahtevanja od strani naših kraljevinah po nalogu državnog našeg sabora iskazanog polag zakona ugarskog od stavljanja novakah oslobođeni, i zato jedino u onem slučaju, ako bi vlada austrijska za c.kr. pomorsku vojsku novakah trebala da takove putem dobrovoljnim stave pozvati se mogu.

2. U ovu istu cathogoriju spada takojer grad Senj kao slobodna tergovačka varoš s lukom al ne ipak vinodoiski kotar koj slobodne luke neimajući, kroz nikakav zaključak državni od toga tereta oslobođjen nije, akoprem daklje on novaka svakako dati ima, nakoliko bi ipak takove c.kr. pomorska vojska trebala, ovim tako u službu stupiti imaju.

3. Ako se broj novakah za Reku i Bakar opredeljenih izpusti onda će se broj svih novakah od strana kraljevinah ovih dolazećih za 196 umaliti, – al bojati se je takojer da će i u sremskoj županiji, gde serbski odbor³⁶⁾ ljudstvo za svoju vojsku diže, koja bi polag učinjenog razdelenja 1015 momakah dati morala, zaprikah dosta biti, – nu zato pridružila je Vaša Preuzvišenost /: ako se nevaramo:/ sada Medjimurje, kojeg žiteljstvo više od 50000 ljudih broji, – odkuda najmanje 500 novakah bi dolazilo izvan ako možebiti ona okolnost, da čedu Medjimurci morati sada na Muri kordon protiv Magjarom čuvati, Medjimurje od stavljanja novakah za sad nebi odobriti moglo.

³⁷⁾...nu (?) će biti, nadamo se da se manja (?) novakah sakupiti neće (?) ustrojiti novih 5 bataliunah dovoljno (?) a ono što bi još hotelo može se lahko naknadno sabrati. Zato bi se svakako potrebito bilo, da se barem za toliki (?) novakah odora

³⁶⁾ Glavni srpski narodni odbor izabran je za vrhovni izvršni organ Vojvod(ov)ine, srpske para-države u južnoj Mađarskoj, koja je proglašena na spomenutoj skupštini u S. Karlovcima 13.-15. svibnja 1848. godine. Srpski su nacionalisti u nju željeli uključiti i Srijem, koji je pripadao Hrvatskoj. O problemu Srijema piše vrlo informativno, ali u primjetnu identifikaciju sa srpskom nacionalnom pozicijom, Slavko Gavrilović, *Srem u revoluciji 1848.-1849.*, Beograd 1963. (Gir.).

³⁷⁾ Na početku treće stranice dokumenta nedostaju dijelovi devet redaka.

i oružje kod austrijskoga ministeriuma naruči, da (?) kad se rekrutacia započne, nikakve zapreke porad toga nebude, – jeli se pako to od naše strani ili po Vašoj Preuzvišenosti austrijskom bojnomo ministeriju objaviti imade, molimo nam napu-
tjenje dati.

4. (? – riječ nečitka – T. M.) je g. Bužan³⁹⁾ od Vaše Preuzvišenosti donio nalog da sve slobodnjake popisivati ima, iz kojih bi se banderilna četa morala ustrojiti, što on naskorom započeti namerava, zato će se to isto u točkah e) i f) 5. naknadno napomenuti, da se nebi porad toga kakove smetnje inače prouzročile. Nu ovde nemogu da zajedno onu opazku nenačinim, kako želiti bi bilo, da se ova banderialske čete, koje si opravu same pribavljati moraju, takoder dobro oboružaju, da tako ak do rekrutacie slobodne ostanu na mesto narodnih stražah seljačkih, koje kako Vaša Preuzvišenost piše, naskoro prestati čedu, na Muri i Dravi salni kordon proti magjarskoj sačinjavali budu mogu za koju sverhu nekoliko hiljadah pušakah s-bajonetti bi bilo treba koje Vaša Preuzvišenost može biti takoder od austrijskog ministeria zadobiti bi mogla.

Ovo su daklje one opazke, polag kojih, ako nje kak se ufamo Vaša Preuzvišenost odobriti izvolji preinačna naredba zbog popisivanja novakah umah kako željno očekivani novi odgovor ovamo stigne, izdati, i onda isti način stavljanja rekrutah Vašoj Preuzvišenosti predložiti hoćemo.

U ostalom s milošću Vašu se preporučavajući s-najvećim počitanjem ostajem.

U Zagrebu 15. Rujna 848.”

XIV

“Gospodine!³⁹⁾

Na obširno razlaganje Vaše glede popisivanja vlastelinskih službenikah od 15^a t. m. na me odpravljeno mogu Vam samo toliko odgovoriti, da je upravo moje posebno i vlastito mnjenje bilo, da se službenici vlastelinah takoder popisivanju podvèri imadu; budući da je čelu stvar tu iz gledišta pravednosti smatram, s-kojom se polag moga uputjenja ovakovo iznimanje ne slaže. Međutim ako Vi gospodine i ostala gospoda razloge vaše u smatranju poljodèlstva zaista za tako važne nalazite, da im se obzir taj uskratiti nebi morao, dobro, neka ostane stvar kod Vašeg

³⁹⁾ Herman Bužan (1800.-1862.), branitelj hrvatskih municipalnih prava na Saboru Madarske 1832.-1847.; s Josipom Bunyevczem Jelačićev povjerenik u Rijeci 1848. godine.

³⁹⁾ HDA, BP, 1848-1851/CLXV/6 (prijepis); AHAZU, OBJ, KJL, II/C-23 (koncept).

predloga privremeno, jer se u budućem Saboru predmet taj ex professo pretresivati mora.

Jedno ipak moram ovde napomenuti, naime, da mi se čudno vidi, što Vi na početku pisma Vašeg onako govorite, ko da me je u očitovanju munjenja moga upliv načelah onih ravnao, koja Vi kao kod nekih samo zanešenih nepraktičnih mladićah naznačiste. Mogu Vas uvjeravati, da sam ja sasvim kadar samostalno misliti i suditi, i da onakovih načelah u peripherii mojoj neimade, koja bi sa uputjenjem mojim ovamo onamo kretati mogla.

Što je tajnik moj G. Ožegoviću pisao, da je operat rekrutacie sasvim odobravam to je još prije pisao, nego li sam isti operat Vaš primio; a pisao je po mome nalogu, jer nisam slutiti mogao, da se neće predlog Vaš u svemu s-mojim munjenjem slagati.

Na što se tiče ostalih opazkah dopisa Vašega Vi učinite, što najbolje znate. Za odčču i oružje novakah učiniti ču i ja korake moje, nu neće biti suviše, ako i Vi kojimi ministeriumu pisali budete. Glede banderiuma bit će sasvim nemogučno potrebito oružje pribaviti, jer ga više neimade, osim ako bi država iz izvanjskih fabrikah koje nakupiti mogla. Svakako pak treba da se broj banderialistah čim prije u podpunoj evidencii imade. O Medjimurju govora još za sad biti nemože, niti ja ne želim, da se već sada kakova okupacia raztrublja – ko što to nepolitičke političke novine zagrebačke rade. O tome bit će docnie vrème govoriti, ako nečemo, da se operacia moja otegoti.

Glede potvrđenja upravitelja korduna poslat ču Vam naredbe moje, čim samo o istom kordunu što dalje odlučim, koj ču valjda skoro kao suviše napustiti.

Pozdravijam Vas iz svega sèrdca.

U glav. stanu Kiš Komárom
18. Rujna 848.

Jellačić Ban"

XV

*"Svietli Bane"*⁴⁰⁾

Upravitelj Križevačke županije obratio se je ovamo s izvjestjem od 16 mj. na t.g. br. 313 u kome moli, da bi mu se naznačilo, kuda se Legradski Magistrat, ležeći, u medjumurju, u pisanjih, koje je do sada Župania Zaladska riešavala obratiti ima-

⁴⁰⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-25 (koncept).

de; dali na Županiju Križevačku, u njedrih koje je Legrad, ili na koju drugu oblast: ovaj nutarnjih poslova odsiek nije se usudio, jošte ništa odrediti, nepoznavajući naredbe /: glede Medjimurja :/ Vaše Svetlosti; i zato zaufano podnaša rečeni predmet riešenju Vaše Svetlosti.

U Zagrebu 18. rujna 1848.

Mirko Lentulaj"

XVI

*"Preuzvišeni gospodine Bane!"*⁴¹⁾

Predlog o rekrutaciji po g. Metelu Ožegoviću sačinjen pretresan je u odsėku unutėrnjih poslova u pribitnosti takojer članova odsėka bojnoga, i tako predlog isti ovde pod ./.⁴²⁾ priložen odobren je.

Glede naputka za assentirajuće činovnike u 19^{om} saderžanog moram Vašoj preuzvišenosti javiti, da se on s naputkom god. 840. od strani vojničke takojer prepisanim posve slaže, kao što to sadėržaj istoga naputka evo u prilogu pod 2./- svedoči. – U ostalom izrazili su napomenuti odsėci u predmetu ovom mnenja svoja, koja preuzvišenosti Vašoj priobćujem:

Budući da se svakako pozornost obratiti imade na to, da je u sadanje vrėme podosta velika opasnost za rekrutaciom skopćana, jer izvėstno je, da je puk u provincialu kroz opetovana popisivanja za narodne, i slobodnjačke čete dosta uznemiravan, i zato bojat se je moći, da, kad će se opet popisivanje za rekrutaciju poduzeti, to smutnje i nezadovoljnost u prostom puku nepovekša, koj bez toga već posle dobijenog od nekih zlobnih i neukih ljudih porad činženih i gornih daćah krivog uputjenja sada na raznih mėstah razdraženost svoju pokazuje, što bi zle i neugodne posledice imati moglo; a ova nezadovoljnost u narodu bi se mogla tim većma razprostraniti, jerbo se za buduću rekrutaciju nesamo neplemići, nego i plemići bez razlike stališa, dakle i takve osobe za rekrute popisati se moraju, koje su od ovog tereta do sada proste bile. – Budući nadalje da su narodne čete u većoj stranki Kraljevine Hėrvatske za vreme rata s magjari već iz obzira sigurnosti kraljevinah ovih proti navalam nepriatelja, koje je svakako slutiti moći, kao kordun na Dravi neobhodno potrebite, – te tako stavljenje novakah, dok ova služba na Dravi traje,

⁴¹⁾ HAZU, OBJ, KJL, II/C-28 (prijepis).

⁴²⁾ Ovaj, kao i slijedeći spomenuti prilog, nisu priloženi ovom pismu.

posve nemoguće postaje, zato mnjenje Odsjeka u tom sastoji, da se stavljenje novakah na tako dugo odgodi, dok se sadanji rat nesvrši, i tim, kad svaka pogibelj kod Drave prestane, isto tamošnje bdijenje tamošnjih četah /: koje prie obustaviti veoma bi opasno bilo:/ sa svime suviše nepostane, ili barem dok toliko toliko vojske od kuda ovamo nedodje, koliko bi i za navalu nepriatelja uzbiti, i za mir, red i sigurnost u Domovini uzdržat potrebno bilo. Iz toga uzroka pronadjeno je za najprobitačnije, da se razrašljanje visoke banske naredbe na sve oblasti o tome do shodnieg vremena odgodi, i radi toga niti rok, do kojeg se rekrutacia dovršiti ima, nepostavi, koj će se onda, kada vreme prispie, da se ista naredba banska razpošalje, laglje opredeliti i naknadno upisati moći, te najmanje jedan mēsec danah od vremena primite po svakoj oblasti banske naredbe računajući iznašati mora.

Zajedno odsjek unutarnjih poslova naumio je umah, kako mu konačno volja Vaše preuzvišenosti u poslu tom poznata bude, ovdašnje vrh. bojno zapovedništvo o namēravanj rekrutaciji obavēstiti s tim pozivom, da za novake potrebitu odoru vojničku, novce, i oružje svojim putem za vremena pribavi.

Još jednu veliku brigu očitue isti Odsjek preuzvišenosti Vašoj poradi toga, što se nezna, u kakvom odnošenju će stajat vojska ota, koja bi se iz novakah postaviti imala, naprama domovini našoj – kad se u obće znade, da austrianski ministerium regimentu pešačku Nadvojvode Leopolda ka kojoj bi se rekruti naši pridružiti imali, za regimentu ugarsku smatra, premda jedino iz sinovah naroda našega sastoji, i tako, ako bi ugarski ministerium imao vlast š njom zapovēdati, slučiti bi se moglo, da se vlastita naša vojska nepriateljno proti narodu našem upotřebi. Zato moli Vašu preuzvišenost, da pripravnost Vašu za c.kr. vojsku austriansku, i osobito za regimentu Nadvojvode Leopolda rekrutaciju odrediti austrianskomu ministeriu izjaviti izvolite pod tim uvētom, da ova naša narodna regimeta nikada od zapovēdi ugarskoga ministerija, nego uprav od vlasti banske, i kroz tu od centralnoga bojnoga ministerija zavisiti ima, i prie svega za obranu domovine naše, kada bi od potrebe bilo obratit se, u vrēme mira pako samo u domovini kao posada u gradovih i tvērdjavah hērvatsko slavonskih upotřebiti se mora, jer jedino ako ovi uvēti osigurani budu, nadat se je moći, da će narod naš tako znamenitu žērtvu, kao što je namēravana rekrutacia, za spasenje domovine svoje, i čitave carevine austrianske dobrovoljno podnēti.

To je mnjenje odsjeka, nu polag Vaše neograničene vlasti, i najvrucje ljubavi za dobro domovine izražena volja Vaša, i odluka Vaša o predmetu tomu bit će svakako najvećom revnostju izvršivana.

S najvećim počitanjem ostajem

*Vaše preuzvišenosti
revni štovatelj
Mirko Lentulaj"*

U Zagrebu 22. Rujna 848.

"Preuzvišeni gospodine Bane!⁴³⁾

Kad Vašoj Preuzvišenosti u prilogu⁴⁴⁾ mnenje Banskog veća u odsjećih unutar-njim i bojnim sa predlogom naredbe banske u poslu rekrutacije predlažem, nemo-gu propustiti, da ne kažem, kako da se mnenje istog Veća s mojim lastovitim takojer posve slaže. – Za dužnost moju smatram ovde takojer u sled milostivog dopisa od 18 Rujna u toj stvari na me upravljenog izjaviti da veoma žalim, ako je Vaša Preuzvišenost moju knjigu onako tumačiti dostojala, kao da bi ja o uplivu kakvim na osobu Vaše Preuzvišenosti štogod uvredjujućeg kazati bio hotio. To sigurno nikada nije bila naměra moja, jer sam jedino za mnenje moje i dotičnog odseka onakove razloge navesti hotio, koji su mi se iz gledišta moga najvažnii vidili, bez ikakve makar i najmanje proti komu naměravane uvrede. Neka Vaša Preuzvišenost ovo moje izjasnjenje dobrostivo primiti izvolji, jer bi neizmerno žalio, ak bi o mojem dubokom štovanju prama Vašoj Visokoj Osobi i da dvojiti mogla.

Buduć da Bansko veće Vašoj Preuzvišenosti na spomen svoga mnenja takojer neke uvěte predlaže, bez kojih istu rekrutaciju u obziru Domovine naše za opasnu smatra, i zato Vašoj Preuzvišenosti preporuča, da se u obziru tih uvětah osiguranje kod Austrianskog ministeria pribaviti izvolji, nam pako znano biti nemože, šta će Vaša Preuzvišenost glede istih uvětah odlučiti, – buduć na dalje, kao što to vaš milostivi dopis svedoči, kod istoga Ministeriuma od Vaše strani koraki učinjeni budu, za da se novci, odora, i oružje za porabu novakah u vremenu pribavi, – zato mislio sam, da se za sada još poradi toga Austrianskom Ministeriu odavde ništa pisati nemože, dok odgovor Vaše Preuzvišenosti simo nestigne, u slěd kojeg ćemo onda takojer naredbu o rekrutaciji s-naznačenjem istoga roka, kad bi se rekrutacija započeti imala /: što će verojatno stoper u mesecu studenu biti moći :/ ovdašnjemu verhovnom vojničkom zapovedničtvu priobčiti, da svojim putem sve sversi shod-ne priprave u vremenu načini; – koju želju nam G. F:M:L: Dahlen takojer izrazio jest.

G. Bužan otišao je prie četiri dana slobodnjake popisivat, što će možebiti za nekoliko nedeljah takojer doveršiti. – Ja molim samo od Vaše Preuzvišenosti dal-nju naredbu već sada verhu toga, šta ćemo onda činiti u sled ovoga popisa, kada gotov bude? – jeli se najmre čete banderialne tako konjaničke kako i pešačke or-

⁴³⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-29 (prijepis).

⁴⁴⁾ Svi spomenuti prilozi priloženi su ovom pismu.

ganizirati imaju? ili ako potrebitog oružja za nje pribaviti nije moći, sve one kuće slobodnjačke, koje ob svom trošku obučenog i oboružanog vojnika postaviti nisu kadre, rekrutaciji podverći nebi morale? u čem da Vaša Preuzvišenost što god za sversi shodnie nalazi, odlučiti može. G. Bužan dobio je nalog, da se u nikakva obećanja naprama slobodnjakom neupušnja, koja bi posle, ak se izpunila nebi, samo smutnju poroditi morala.

Što se tiče korduna kod Drave, glede toga obće je mnenje, da bi za Domovinu proti nenadanim, i kako već iste javne novine magjarske trube, doista nameravanim navalam nepriatelja osigurati veoma potrebito bilo, da se taj kordum, dok god rvat traje i nadalje pomoćjom iste masalne insurectie uzderži. I akoprem će taj teret za naš narod, ako bi vreme rata još dugo trajalo, veoma tegoban biti – u pomankanju ipak drugih vojničkih silah neostane nam ništa drugo, kak ovu žertvu i nadalje podnositi, dok to teška pogibelj Domovine zahtěva. -

Ovom prigodom izveštjujem Vašu Preuzvišenost, da 18. ovog mēseca biaše po prekom sudu na vešala obsudjeni i obešeni 4 seljaki iz Stubice, koji su se porad davanja Censuša kao i gornice bunili, i druge na bunu nagovarali; – ovde onu okolnost napomenuti moram, da Zagrebačka varmedjia po izveršenom vre sudu upitala se je, da li se ovakovi nemirmici imaju polag Instructie za preki sud po Palatinu izdane, ili kakove druge suditi.

Poverenik Vaše Preuzvišenosti u Verovitici, G. Bunjik, poslao je u Zagreb pod stražom buntovnika Kiselia, koj će se ovdje zatvoren deržati do dalnjih naredbah.

Senski Biskup Ožegović⁴⁵⁾ predložio je ovde priloženu Kandidaciju za tri Župnika u Krajini; – budući da se moja vlast na podelivanja častih pretezala nebi, ovu Vašoj Preuzvišenosti pošiljam za naimenovanje Župnikah preduzeti moći.

Tako i očekivajuć Kandidaciju od menbenog suda Karlovačkog za nekoja onde izražnjenja mesta, – da naimenovanje ovih ili meni naložiti, ili o tome kakovu naredbu učiniti Vaša Preuzvišenost izvoli, ponizno molim. -

Prilažem takojer službeno izvjestje G. Oberstera Draškovića, koji misleći, da na Upravljajuće veće spada, otvorio sam; nu čim bi ovo o vojničkih samo stvarih glaseće na Vašu Preuzvišenost upravleno bilo, Vašoj Preuzvišenosti pošiljam.

Mene u ostalom u milošću Vaše Preuzvišenosti preporučajuć, kada za sretni uspeh vašeg slavnog poduzetja od Boga svu pomoć molim, sa najdubljim počitanjem ostajem

*Vaše Preuzvišenosti
najponiznii sluga
Mirko Lentulaj"*

U Zagrebu 24^a Rujna 848.

⁴⁵⁾ Mirko Ožegović (1775.-1869.), senjski biskup od 1833.; pristalica hrvatskog nacionalnog pokreta, posebno u otporu velikomadžarskim pretenzijama.

XVIII

"Preuzvišeni Gospodine Bane!⁴⁶⁾

Nema nam u dèržavnoj kassi više od tri hiljade forinti u gotovome i sav naš trud, da novca od kamogod nabavimo, ostade u ovo zadnje vreme bez uspeha. Bit će na Dravi do skora kojekakovi četrdeset hiljada regularne narodne vojske, koju nam s novcem, hranom i inim potreboćam obskèrbiti valja, nu zbog nedostatka novacah nije nam moguće ovoj zadaći točno zadovoljiti i bojimo se, da usled tesnih naših financialnih okolnostih nebi se nered u vojski pri Dravi porodio i domorodna naša stvar črez to daljnjoj pogibelji izvèrgla.

Neostaje nam dakle ino nego Vašoj se Preuzvišenosti s poniznom molbom uteći, da bi oni milost tu imali i nami ako to iole moguće bude dvesta hiljade forinti za obskèrbljenje vojske što skorie kroz pouzdanog tamošnjeg čovieka poslati blagoizvolili. Javljamo u ostalom Vašoj Preuzvišenosti, da smo toli smeli biti, takodjer na G. c.k. feldmaršala grofa Radetzkog⁴⁷⁾ sa spodobnom se molbom obratiti, nadajući se, da će nam možda za rukom poći, i od njega ma najmanju novčanu pomoć zadobiti.

Ponizno sebe preporučajuć u Vašu blagonaklonost ostajem s podpunim počitanjem

*Vaše Preuzvišenosti
najrevnii sluga
Mirko Lentulaj⁴⁸⁾*

U Zagrebu dne 12. Listopada 848.

ZAKLJUČAK

Osamnaest pisama iz korespondencije između bankog namjesnika Mirka Lentulaja i hrvatskog bana Josipa Jelačića, koje autor donosi, govore o značajnim političkim, društvenim i vojnim problemima sjeverne Hrvatske u ranu jesen 1848. godine. Hrvatska se tada našla na jednoj od prekretnih točaka svoje novije povijesti i korespondencija Jelačića i Lentulaja govori o njezinim unutrašnjim teškoćama i ciljevima tadašnje hrvatske nacionalne politike.

⁴⁶⁾ AHAZU, OBJ, KJL, II/C-23 (prijepis).

⁴⁷⁾ Johann Wenzel A. F. K. Radetzky (1766.-1858.), vrhovni zapovjednik austrijske vojske u Italiji.

⁴⁸⁾ U prilogu ovog pisma nalazi se slijedeći koncept:

"Gospodine Predsjedniče bankog Veća!

Na Vašu molbu za dve st hiljadah forintih u srebru u ime uzdržavanja vojske u Hrvatskoj dajem Vam naputak, da se i g. FZM Nugentu glede tog u sporazmljenje slavite i pitate nebil" se broj iste vojske umaliti il nestalna insurekcia iz svojega (kao granicah na kordunu) život mogla.

Poslao sam nigde prie 100000 fr. sr. i kad budem imao, poslat ću Vam opet. U ostalom mislim, da ono što je u Kaniži ostalo, nije za svagda propalo.

Odobrajuć Vaše poverenje – pomoć Radezkog i molim na njegov pozdrav moj"

TOMISLAV MARKUS

EIGHTEEN LETTERS SELECTED FROM THE CORRESPONDENCE BETWEEN
JELAČIĆ AND LENTULAJ IN 1848

ABSTRACT

The author has chosen eighteen letters from the correspondence between ban Josip Jelačić and vice-ban Mirko Lentulaj, written in the fall of 1848, just before and shortly after Jelačić crossed the Drava river in September 1848, immediately preceding the beginning of the Croatian-Hungarian war. These letters are precious and significant sources for the study of the Croatian political movement in the fall of 1848, especially regarding the issue of definitive organization of the Ban Council, initiated by ban Jelacic before his leaving Croatia for the war. They also give us a very good insight into the internal political conditions in Croatia and Slavonia of the time, into the recruitment enforcement, the structure and logistic of national troops, situation in the rural parts of Croatia, etc. All letters date from the early period of the correspondence between ban Jelačić and the Council that lasted until the dissolution of the Council, end of June 1848.